

Prawosławne monastera Podlasia w latach 1786-1789

W dziejach średniowiecza i czasów nowożytnych duże znaczenie dla państw i narodów europejskich miały klasztory wszystkich chrześcijańskich konfesji. To one długi czas pełniły funkcje duchowych i kulturalnych centrów, w których rozwijała się myśl teologiczna i sztuka religijna, powstawały utwory literackie, teologiczne, filozoficzne i historyczne. Dzieje prawosławnych monasterów Podlasia zaczynają się nad rzeką Supraślą u schyłku XV w. W 1498 r. Aleksander Chodkiewicz, wojewoda nowogródzki i marszałek Wielkiego Księstwa Litewskiego wraz z Józefem Sołtanem, arcybiskupem smoleńskim sprowadzili do miejscowości Gródek mnichów z kijowskich klasztorów. Po dwóch latach, w 1500 r., część mnichów przeniosła się na uroczysko Suchy Hrud, dając początek współczesnej Ławrze Supraskiej. Na początku XVI w. w Bielsku Podlaskim powstaje prawosławny monaster pod wezwaniem św. Mikołaja. Na przełomie XV i XVI w. zaczynają funkcjonować monastera w Drohiczynie — Spaski (Przemienienia Pańskiego) i Troicki (Świętej Trójcy). Przed 1516 r. powstał monaster św. Onufrego w Jabłecznej, a w połowie XVII w. założony był monaster Zaśnięcia NMP w Zabłudowie.

Do końca XVIII w. status prawosławnych monasterów na Podlasiu zachowały pięć ośrodków: dwa drohiczynskie — św. Trójcy i Spaski (Przemienienia Pańskiego), bielski św. Mikołaja, jabłeczniński św. Onufrego oraz zabłudowski Zaśnięcia NMP.

Dzieje prawosławnych ośrodków monasterskich Podlasia zostały dosyć szczegółowo opisane w pracach naukowych historyków z Białostoczczyzny: prof. Antoniego Mironowicza, o. Grzegorza. Sosny, Doroteusza Fionika i innych¹. Dodajmy tylko, że niektóre problemy dziejów Kościoła prawosławnego w Polsce północno-wschodniej nadal czekają na swego badacza, dla-

¹ Antoni Mironowicz, *Podlaskie ośrodki i organizacje prawosławne w XVI i XVII wieku*, Białystok 1991, s. 200-238; tenże, *Monaster św. Onufrego w Jabłecznej*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne” 1998, nr 9, ss. 26-43; o. Grzegorz Sosna, *Drohiczyn. Historia miasta i dzieje prawosławia*, „Wiadomości PAKP” 1981, nr 1-2.

tego też w tej sytuacji wielkie znaczenie mają źródła rozproszone w archiwach różnych państw.

W Historycznym Archiwum Narodowym Białorusi w Mińsku znajduje się duża kolekcja materiałów do historii Kościoła prawosławnego na Białostoczczyźnie, szczególnie XVIII w., gdy jej terytorium podlegało władzy słuckiego i perejasławskiego konsystorza duchownych.

W zasobie 136 *Мінская духоўная кансісторыя* znajduje się kilka zespołów archiwalnych, które przedstawiają losy i stan podlaskich prawosławnych monasterów w ostatnich dziesięcioleciach XVIII w.: *Перапіска Слуцкай і Пераяслаўскай духоўных кансісторый з ігуменамі манастыроў аб атрыманні инуравых кнігаў і апісанне маёмасці манастыроў: Бельскага, Дзісенскага, Драгічынскага, Старчыцкага, Ябланецкага і інш. за 1786 г.* — ф. 136, ап. 1, ад. зах. 47; *Апісанне Заблудаўскага Успенскага манастыра за 1811 г.* — ф. 136, ап. 1, ад. зах. 2047; *Справа аб упрядзенні Бельскага Мікалаеўскага мужчынскага заштатнага манастыра, разбуранага падчас вайны 1812 года і стварэнне на яго месцы прыхадской царквы. 1824-1825 гг.* — ф. 136, ап. 1, ад. зах. 6708 i інш. W pierwszej kolejności materiały te przybliżają wygląd zewnętrzny i wewnętrzny monasterskich budynków, naczyń cerkiewnych, szat osób duchownych, bibliotek, informują o stanie majątności cerkiewnych, ilości budynków i narzędzi gospodarczych oraz ziemi i funduszu.

Przedstawiamy czytelnikom „inwentarze” majątności monasterów św. Mikołaja w Bielsku, Spaskiego i św. Trójcy w Drohiczynie, św. Onufrego w Jabłecznej, sporządzone w latach 1786-89 na rozkaz władz duchownych konsystorza słuckiego i perejasławskiego. Inwentarze te zachowały się jako część jednostki archiwalnej z następującą sygnaturą: *фонд 136, апіс 1, адзінка захавання 47*. Składa się ona ze 121 arkuszy nieuporządkowanych rękopisów. Wszystkie dokumenty są oryginalne, napisane atramentem.

Opisy inwentarzowe prawosławnych monasterów Podlasia sporządzone są w języku rosyjskim zaśmieconym polonizmami i białorutenizmami. Rosyjski jako język dokumentu był wyrazem szczególnej troski ambasady Rosji w Rzeczypospolitej o życie religijne Kościoła prawosławnego na Podlasiu w ostatnim dziesięcioleciu jej istnienia. Wiadomo, iż przełożony monasteru św. Mikołaja w Bielsku o. Gabriel w latach 80. XVIII w. pełnił obowiązki kapelana poselstwa rosyjskiego w Warszawie².

Podczas przygotowania materiałów archiwalnych do druku zachowane zostały styl i pisownia oryginału. W niektórych wypadkach w nawiasach podaliśmy prawidłową pisownię różnych przedmiotów kościelnych.

Warto jeszcze zwrócić uwagę na to, że stan materialny wszystkich wymienionych monasterów w końcu XVIII w. był bardzo zły. Przyczyną tego

² o. Grzegorz Sosna, Doroteusz Fionik. *Dzieje cerkwi w Bielsku Podlaskim*, Białystok 1995, s. 107.

stanu rzeczy był deficyt osób duchownych oraz polityka nietolerancji w stosunku do prawosławia ze strony władz świeckich i kościelnych Rzeczypospolitej. 17 sierpnia 1787 r. przełożony drohiczyńskich monasterów ihumen Dyonizy Stefanowicz pisał do Słuckiego Konsystorza Duchownego: *Przy starości i słabości moje pokorne dopraszam się miłościwego Konsystorza do pomocy monasteru Św. Troickiego; zakonnika przydać wielebnego ojca jerodiakona Sebastyana, który z dozwolenia Prześw. Konsystorza teraz w monasterze Bielskim zostoic, który jest znajomy i mógł by mi pomoc. Do monastera Św. Spaskiego koniecznie potrzeba zakonnika, bo ze wszystkim monaster ginie, gdy wielebny ojciec Jona sam rządzi wszystkim, a moj rady w nieczym nie słucha, a sobie udzięczność przypisał. Grunta na trzeciaki po oddawał, z łak trawę poprzedał, inne na wspólnie podawał ludziom o czym mi nie było wiadomo*³. Zresztą drohiczyński Spaski monaster spośród innych podlaskich monasterów wyróżniał się szczególną biedą, co dobrze widać w inwentarzu. W drugiej połowie XVIII w. rzeka Bug zagrażała budynkom monasterskim. W 1813 r. powódź zniszczyła ten monaster⁴.

Rzecz jasna, że taki stan Kościoła prawosławnego w Rzeczypospolitej dawał Imperium Rosyjskiemu polityczne argumenty do agresywnych poczynań w stosunku do tego państwa. W takiej sytuacji Rosja ogłosiła siebie „jedynym obrońcą prawdziwego chrześcijaństwa” (tzn. prawosławia).

Prawdę mówiąc, powrót Ziemi Podlaskiej i jej prawosławnych mieszkańców „na łono prawdziwej rosyjskiej religii i kultury” nie zmienił na lepsze stanu materialnego Kościoła prawosławnego na Podlasiu i Białostocczyźnie w następnym XIX w. oraz nie podniósł jej autorytetu wśród mieszkańców. Świadectwa ciężkiego stanu prawosławia znajdujemy w licznych aktach w archiwum w Grodnie⁵. Co więcej, władze duchowne w Mińsku od 1807 r., zgodnie z oficjalnym stanowiskiem rosyjskich władz, rozpoczęły politykę przekształcenia prawosławnych monasterów w Bielsku, Drohiczyźnie i Zabłudowie w parafie. W 1824 r. przestał istnieć monaster Zaśnięcia NMP w Zabłudowie, w następnym — monaster Mikołajewski w Bielsku, a w 1842 r. — Troicki monaster w Drohiczyźnie⁶.

Hienadź Siemianczuk (Grodno)

³ NHAB, f. 136, ap. 1, ad. z. 47, k. 31-31 v.

⁴ Józef Maroszek, *Klasztory Podlasia. Źródła kultury i świadomości narodowej*, Białystok 1995, s. 17.

⁵ Zob.: Генадзь Семянчук, *Гісторыя Праваслаўнай царквы на Беласточчыне ў фондах Нацыянальнага гістарычнага архіва Беларусі ў Гродне*, „Białoruskie Zeszyty Historyczne” 1997, nr 8, s. 66-70.

⁶ Antoni Mironowicz, *Podlaskie ośrodki i organizacje prawosławne w XVI i XVII wieku*, ss. 232, 250; o. Grzegorz Sosna, Doroteusz Fionik, *Dzieje cerkwi w Bielsku Podlaskim*, s. 111.

Nacyjanalny historyczny archiu Bielarusi u Minsku, fond 136, apis 1, sprawa 47.

Monaster Spaski (Przemienienia Pańskiego) w Drohiczynie

**Опись монастыря Преображенского Забуского Дрогичинского.
Года 1788 месяца сентября дня 18.**

К. 30.

Церковь..... крестовага з запасанием еще добрая, покрытия потребности, около кожухована, окон всех пятнадцать, двери трое, при одних замок внутренны, иконостас старой работы добры.

Образ Спасителей на котором корона серебряная и крестик, табличек серебряных четыре, заслонек пара китайки красной.

Образ Пресвятой Богородицы на котором корона серебряная и на руках держачая Спасителя, коронка серебряная, заслонки пара китайки красной, табличка една серебряная, крестиков девять, металлов три серебряных: еден болши, два меньших; образ Празниковы на котором коронка серебряная, заслонки пара китайки пелясовой; на образе Благовещения коронка серебряная, заслонка желтая, заслонки три ветхих.

Престол около обведёны на полотне сукном о квети набиты, спереду абрусом красным закрыта, антими́с на престоле за Митрополита Сафаила года 1743 присланы; гробница на запасные дары ценювана позлащенна з крестиком, накрыты престол китайки пелясовой подшита красна, заслонка, под антими́сом заслана катаячана красная.

Евангелія три, едно оправлено бархотом красным друку Печерского нового, бляхи и евангелисты з тылу пуклы серебряные, позлащенны.

Евангелія другое друку Московского оправлено в аксамите зелёным, бляхи и евангелисты пуклы серебряные.

Евангеліе третее друку Львовского оправлено в аксамите зелёным, бляхи и евангелисты серебряные.

Келихи два, еден серебряны, други циновы; звезда и лижица серебряные. Патины две серебряных, две цинованых, кадилница серебряная з ланцушками колцы две, другая масендзовая, кателек масенжны; ампулек пар две циновых; заслона до царских врат блакитна, лихтаров циновых высоких пара една, масендзовых тры; паникадило масенджовое з лихтарами шесть зпорчено; миски циновых две.

К. 30 в. Предел с правое стороны святого пророка Или; престол открыты полотном тенким на котором антими́с за митрополита Арсения года 1764 присланы.

Подрезников полотна швабского осим, два межетими (?) подоле вышиваны шолком поясы два, епетрахилев рознаго квяту осим ветких. Наранкавиц ветких пар чтыры; апаратов рознага квета пар шесть ветких, воздух квитясты жолты обложены голоном золотым, воздух материи чорной обложены галоном сребным, воздухов ветких пять; тувальни тонкого полотна тринадцать; хустки шолковых две; плашченица ветхая; кресты деревянных тры, еден з седесом.

Книги Трафалои з обшчиною нового друку Печерского.

Октоих друку Московского нового на двое разделены.

Октоих пулчвертковы друку Московского нового на двое разделены.

Псалтыр друку Печерского нового с толкованием.

Часословы два друку Печерского нового; Минея одшчинна.

Октоих друку Львовского стары.

Триёд постная друку Печерского нового.

Триёд цветная друку Печерского старого.

Триёд постная друку Печерского старого.

Апостол друку Московского нового.

Апостол друку Печерского старого. Евангелія страстное; часослов чвертковы друку Львовского ветхи.

Требник чвертковы друку Печерского старого.

Служба святому Николаю з чудами.

Казание учительное на всякую неделю друку Печерского старого.

Казание друку Львовского старого.

Служебник чвертковы друку Московского нового.

К. 38. Служебник пулчвертковы друку Печерского нового.

Служебник чвертковы друку эстратине (?) ветхи.

Служебник чвертковы друку Львовского старого.

Ермолой з нотою писаны чвертковы.

Біблія польская без початку.

Псалтир чвертковая друку Печерского

Служебник Львовски чвертковы.

Діопра книжка чвертковая.

Служба з акафістам Успенія Пресвятой Богородицы.

Процесіи чтыре: една кармазинова з кутасами; две материи червонои з кутасами; четвёртая жалобная.

Званица добрая, звон больши един, три менших, пяты маленьки, в церкви три звонки маленьких.

Келии две з коморками, добрие, покрытия потребують.

Стодолы три добрых покрытия потребують, хлев ветхи, шпихлер добры.

Быдла: волов чтыри, неуков чтыри, коров пять, телят двое, кони двое.

Наместник іеромонах Афанасий.

Іеромонах Іона.

Прихожанав до монастыря Преображенского: мужского пола 34, женского 36 з малыми.

К. 112.

Описание Преображенского Дрогиченского монастыря строения, в силу положения Духовной Переяславской консистории с učinённой в шнурузапечатанной книге описи выписанное. 1789 года генваря 30 дня.

Описание монастырскому строению

Монастырь Дрогиченский Преображенский положением состоит загородомъ Дрогичиномъ, надъ самую рекою Бугом, на ровном месте.

В нёмъ строение

Церковь большая во имя Преображенія господня, деревянная старая, с одною большою и с четырьмя весьма небольшими копулами, объ двухъ престолахъ, съ коихъ одинъ храмовый, а другій в боковом приделе Святого Иліи Пророка, деланная из брусевъ сосновых и по бокам от ... до алтаря обведена опасанью с таковых же брусевъ деланного. По бокам обита шалювницами, а сверху покрыта гонтою. На копулахъ крестовъ железныхъ пять, с коихъ на большей позлащён малярским золотом. Внутри она церковь вымощена досками, а в алтаре кирпичем. Дверей вхожихъ трое, на железныхъ завесах, двое при замкахъ нутряных, а третіи запираются засовнемъ деревянным, окошок из стекла четверкового 12.

Колоколя четверугольно изъ брусевъ дубовыхъ деланная, по бокам досками, а по доскахъ так же и сверху побита гонтою. На копуле крестъ деревянный. В ней колоколовъ пять, с коихъ одинъ болший въ сорокъ с половиною пудъ, а протчіе меншии и весомъ неизвестны.

Келий три, с коихъ одна настоятельская, а две братерскіи. Во всехъ же по одному чулану, деланы с брусевъ сосновых, покрыты соломою, внутри доль выкладены землёю, печи с кахоль простых, дверей хатнихъ и сенечныхъ на железныхъ завесахъ семь, окошокъ во всехъ келияхъ четверкового стекла семь.

Отметка

За приведением ветхостей оной церкви в поправление: в стенах и в протчемъ ещё добра, только крыша на церкви и на опасани ветха и требуетъ довольнои репарации. Самая ж церковь идущею мимо оную рекою Бугом подмывается, но и крайней есть опасности, а посему, чтоб отвести наводнение следуетъ немалой положить коштъ. Теми ж деи у... будучи подваживана и покрыта, ещё вовсе добра и починки не требует

В у стенах и в у протчемъ дора, но подавности неотменно надобно дать новые подвалины.

К. 112 v. Сви́рень для збожъя с брусъев сосновых един – покрыт соломою, внутри выкладены землёю, двери на деревяных так называемых бегунах одни.
Клу́нь для збожъя больших перегороденных будет, кои деланы ис брусъев сосновых и покрыты соломою.
Клу́ня для збожъя из брусъев сосновых покрыта соломою одна.
Клу́ня из брусъев олховых без кровли одна

Протчее строение какой то: Кухенная изба, для скота три хлевы, и около монастыря паркан, усилившеюся стену ... итто самый монастырь реки Буга водою, которая наиболее умножается во время весны кое совсем снесло, и паркана от сухого места только небольшая осталась часть.

В у стенах добрый, но подавности требует новых подвалин.

Требуют по давности новой починки

По давности наклонилась к падению и требует новой перестройки

К сей ведомости подписался Дрогиченский ігумен Діонісій

Monaster Świętego Mikołaja w Bielsku

К. 77.

ОПИСЬ

Монастырь благочестивого СвятоНиколаевского Бельского сколько именно при показанном монастыре и в самой храмовой Николаевской церкви так и в предельной боковой Благовещенской и в трапезной СвятоУспенской церквях имеется налицо всех церковных утварей, сосудов, аппаратов и прочих потреб церковных: 1788 года генваря 3 дня

1. Церковь Святителя Христова Николая с пределом с правого боку Благовещения пресвятой Богородицы. З левого боку паламарня, около опаясана, покрытие старое, с одною банею, иконостас старой работы.

2. Церковь трапезная Успения Пресвятой Богородицы и шесть келий. Тако же покрытие старое. Иконостас полотняной простого малевания.

3. Колокольня на четырех столпах и вокруг обита шелёвками. На которой имеется звонов малых четыре и один большой.

4. Округ церковей баркан дошчанный, а двома брамами и двома квартками на зелязных завесах.

К. 77 v

Утварь и что именно

5. На иконе наместной Спаситель Святой. Шата столярской работы, корона сребна, крест висячий срэбны на ленте маленькой
6. На иконе Богоматерной такова шата малярской работы, корона срэбна и на младенцы корона срэбна с променами. При той же иконе висячих крестов два малых и каначок малой срэбной позлочоной в середине, глава Предитечева за склом
7. На иконе Успенской Пресвятой Богородицы коронок два малых и сердце сребране привисне на маленькой ленте маленькой
8. На иконе Богаевление Господне корона маленькая и един привесок малая сребрена звезда
9. На иконе Святого Миколая корона з діядымаю малярского срэбраного, при той иконе малых боковых корон две, канак сребраной на ланцужку срэбраном, в середине икона Димитрия Ростовского работы финифтовой, крест сребраной висящей на ленте, бляшок сребных привисных двадцать четыры на едном срэбном ланцужку
10. При иконе Святя Гоицы корон малых срэбных две, при той же иконе крест **К. 78.**
11. Крестов престольных стоячих два, кипарысных ризаній, срэбром оправляній і с часткою дерева животворящаго ручной маліі

Что и ким именно будет сделано

Таковій прописанній вещи сделано старанием и усердием братства
Таковій прописаній вещи сделано старанием и усердием разных приходжан, а трудом старших братьев

Старанием христоролюбивых приходжан таковій вещи сделано разногодно

Все сій описанной вещи сделано коштом и усердием христоролюбивым братством разных годов

Зделано братством, старанием і усердіем разных годов
Зделан коштом и усердіем славетного Іюана Прокоповича 1765 года августа 10 дня;
Другой сребній крест сделан старанием славетного Гаврііла Артышевича року 1668 месяца августа 1 дня;
Кыпарысный крест зделан старанием славетных мешчан Стэфана Линевича і Іюана Прокоповича 1763 года

12. Крест Пресбетальный стоячий. Зделан старанием славетнага пана Стэфана шляхетнага Линевича.

13. Гробница срэбна една на четыры угла зделана. Зделана коштом его высокопреподобія отца архимандрита Никодима Линкевича 1741 года іюня 1 дня. За упокой родітелей его здесь почывающих.

14. Другая гробніца срэбна позалочена, в рызьбу луску зробана. Коштом благочестиваго брачества в давности.

15. Ташча срэбна малая на чатыры угла зробана братством за давних годов.

16. Потіров срэбных небольших пять, два позалочаны, а тры без позалотка. Зробана братством и хрыстолюбивыми прихожанамі давних годов.

17. Диеносов шесть, срэбных два і седесамі і позалотка на одном, і з седесным і малых два позалочаных.

к. 78 v.

18. Звезд срэбных тры. Една позалочена и две так.

19. Лыжыц срэбных две и чаш две. Една чаша под позалоткою.

20. Копык два железных и кылюшок срэбной до больных по-требов.

21. Кодільніца срэбна една, другая мосенжа старая.

22. Янпулок двое для теплоты срэбных.

23. Канділо цельное пред архиереем висяче. Зробана коштом шляхетнаго пана Іоана Ленівіча жытєля вилєнскаго 1763 года.

24. Панекаділо мосенжное висячэ на шесть свечей.

к. 79.

25. Престол и жертвенікі полотнянымі і разнымі старою матерією покрыты. На всех трох престолах на антамиси горяшчие.

26. Две завесі из ігличномы (?) кітайкі новой.

27. Плашчєніца на атласє малюванна вове старая.

28. Евангєлії чатыры, трое в срєбро оправлєныя, а едно так не-оправлєно.

29. Подсвєчніков ценных двєннацєть і два масєнчных малых перєд іконамі, подсвєчнікі жылезные маліюваные.

30. Тарєлок цєнных две, анпулок ценных две.

31. Збанок на воду медный один малый.

к. 79 v.

32. Анараты блакітный, перчєвый, подшитый крашенною блакітною и з єпатрахылем.

33. Анараты вишневыє перчєвыє с єпатрахылем.

34. Анараты бархатный красный с єпатрахылем.

35. Анаратов люстрыных блакітных двое.

36. Анараты єдамашковыє єдны красныє.

37. Анаратов адамашковых две старых.

38. Анаратов двое атласных блакітных.

39. Анараты кітайченые белые с єпатрахылем.

40. Анараты кітайченые попєлястыє квитастыє.

41. Воздухов велікіх воесем, воздухов малых девять на чашы.

42. Подрызніков матеріяльних два, подрізніков полотняных шесть.
43. Нараквіц всех шесть пар.
44. Стихаров діямонскіх два, араров два.
45. Завесок перед намеснымі іконамі всех шесть пар.
46. Епатрахілей ежеденных потребных шесть.
47. Утиральников два, покровец под евангеліем один.
48. Покровцов полотняных на жертвенники два.

к. 80.

49. Трафалат печати кievской.
50. Офтоил печати московской аркушевый.
51. Миней дванацеть московской печати.
52. Осмогласник четверковый печати кievской.
53. Псалтырь аркушевых два, печати кievской.
54. Псалтырь четверкова печати кievской.
55. Часословов аркушевых два печати кievской.
56. Ярмолойчык четверковый печати кievской.
57. Ярмолой нотный четверковый писанный.
58. Апостолов аркушевых два печати кievской.
59. Тріодь постовая аркушева.
60. Тріодь цветна аркушева.
61. Служебник аркушевы печати кievской.
62. Служебников два четверковых два. Един печати кievской, другой московской.
63. Евангелій двое старых страстных аркушевых печати кievской обое.
64. Требников два четверковых, одна получчетверковых.
65. Прологов два по шесть месяцев, печаті кievской.
66. Прологов два по шесть месяцев печаті кievской.

к. 80 v.

67. Жытия святых отец на три месьцы печати кievской аркушевых, книга „Меч духовный” аркушева.
68. Библия аркушева печаті кievской.
69. „Мир з богом” книга аркушева.
70. Евангеліе толковане писане.
71. Книга поучительная печати кievской.
72. Книга „Ключ” аркушева.
73. Книга „Кирила Александрийскага” аркушева печати кievской.
74. Книга „Іоана Злотоустого” аркушева печати кievской.
75. Книга „Ліственнік” писана.
76. Книга „Каліста паучительная Іоана Злотоустого” синодальна.
77. Книга „О должностех священоческих и священно иермонашеских” печати кievской называемая четверной.

78. Книга „Игнатия Богоносца” четверкова печати кievской.

к. 83.

79. Служба Преподобным Печорским печати кievской.

80. Акафист чверковый, печати кievской.

81. Акафист Варвары великомученицы чвертковый печати кievской.

82. 1787 года ноября 25 дня справлено анаратов двое на атласе белом с кветами золотыми и сребренными, подшитые серчыстою крашеною. Справлено коштом братским.

83. Апараты красные новые, крашеною подшытые адамашковые. Справлено коштом шляхетно славетного паном Дотовицким.

84. Коробов всех шесть, чегыры старых, а два новых адамашковых красных. Справлено коштом доброохотных прихожан.

О сем и сведетельствуем Бельского Николаевского монастыря братство: Павел Гржыцвіс, Ян Дмітровіч, старшыя братья Юзэф Сыткевіч, Ян Козьякевіч.

К. 81.

ОПИСЬ

Имущества монастыря Святого Николаевского Бельского списан 1787 года месяца мая 25 дня.

1. Келія игуменная старая которая требует починки понеже гнилыя подвалины.

2. Пекарня и кухня, а при ней шнихерик и хливец для свиней.

3. Пивница новая выстроена моим старанием.

4. Клуны на складку збожа три.

5. Шопов на складку соломы и сена — 2.

6. Стайня для лошадей — одна

7. Шпихерик при клунях — един.

8. Бровар из солодуннею, а при них лазенка покрытием весьма старое.

Сосуды находящиеся в кухни

1. Галямбик медный руруи и шапка медная.

2. Цыновых мис больших — 4.

3. Прыставок цыновых штук — 3.

4. Тарелок цыновых штук — 5.

Сосуды находящиеся в бровары

1. Баня медная ветхая латаная, которой уже нечего латать.

2. Шапка медная ветхая — 1.
3. Трубы медяные стары.
4. Кадок больших числом — 3.
5. Лоточок варыть пиво — 1.
6. Старая кадка разсыпьяна — 1.
7. Бочок на пиво числом — 3.

Сосуды железные

1. Пила поперечная болшая — 1.
2. Пила повздовшня болшая зламана — 1.
3. Пилка малая одноручная — 1.
4. Свердлов средних — 2.
5. Долото плоское — 1.
6. Долот жолобчатых — 2.
7. Лопатень разверчовать колодицы — 1.
8. Серпов штук — 6.
9. Пешня железная — 1.
10. Кос старых — 2.

К. 81 v.

11. Бабка для клепаня кос — 1.
12. Молотков клепати косы — 2.
13. Резак резати сечку — 1.
14. Такоф де струг — 1.
15. Сохув из сошниками — 3.
16. Возов из старыми колами — 3.
17. Хомутов старых — 4.
18. Топор един — 1.
19. Борон старых — 3.
20. Крамля железная — 1.
21. Рыдель до копаня — 1.
22. Коцюб железных — 2.
23. Возок старый — 1.
24. Сокер больших — 3.
25. Сокера малая — 1.

Сосуды належашчие до кузни

1. Ковадло большое — 1.
2. Шрубстак — 1.
3. Молот большой — 1.
4. Молот меньшей — 1.

Опись животного

1. Застал я лошадей — 4. Двое средних, а двое по лет 20 и более, из них один слепой на один глаз.
2. Волон мерных рабочих — 6. С коих трон ешче в работу можно употребить, а другие три старые, с коих един и сена есть не может.
3. Коров мерных — 3. Из коих една яловая, а две с телятами.
4. Молодых быдлят — 2. Коровка и бычок, которы на селе на пашы.
5. Свиной большых илганых числом — 13.
6. Курыца и з певням и цыплят — 10.

к. 82.

Опись збожжа

1. Застал я жыта молочоного, а к тому ешче примолоцили, коего отдали шафару до рук — корцы 27. Також де осталось жыта не молочоного коп — 15, с которого на хлеб и на горелку выхарчовали и на потребу монастырскую продали.
2. Застал я ячменю молочоного корцы — 11. С которого зделали солоду корцы — 10 (испортили), а рэшту передали на крупы.
3. Застал я солонины полтевь — 5 и сал тры.
4. Застал я горелки горцы — 30.

Собрание крестенцій

1. Нажали жыта и собрали — 89 коп. 22 снопа.
2. Нажали ячменю и собрали — 26 коп. 12 снопов
3. Нажали овса и собрали — 26 коп. 10 снопов.
4. Нажали пшеницы и собрали — 7 коп. 3 снопа.
5. Гороху привезли возов — 3.
6. Сена собрали возов 10.

Засев на зиму

1. Посеяли жыта на зиме высеяли — 19? корцав.
2. Пшеницы высеяли на зиму — 3 корца.

к. 82 в.

Собрание грунтов легацыйных монастыра Святого Николаевского списанное

1. в полетку называемом Берэзина — 3 четвертей.
2. в полетку называемом Бабино — 4 четвертей.

3. в полетку званном Любна — 10 четвертей.
4. в полетку званом Лятынич Гай — 5 четвертей.
5. в полетку званом Строков — 6 четвертей.
6. в полетку званом Горы — 2 четвертей.
7. в полетку званом Хмелево — 5 четвертей

Всего составляет четвертей всех — № 36.

А к тому еше пляцы и торги

1. Пляцов два пры улицы Литовской с коих делается четверть — № 1 и с них — 4.
2. Морг при улицы Литовской, с которой пул четверти —?.
3. Два пляцы при реце Любцэ, кои составляют пул чверти —?.
4. Пляцов подзамецких два, кои составляют пул чверти с них — 4.

Всех собравши вместе делается четвертей — № 39.

А при том еше фундушowego грунту на селе Стрыках называемом одстоянием от места за милю на тры отмени, поволок две грунт очень мизерный которого тамошніе жытели зарабляють и уплачуют золотых — 40.

Опись пляцу на котором церковь и весь монастырь

Поздовен пляц состовляеть соженной — 55.

В поперек состовляет саженой — 54.

А из того всего грунту оплачуем до места и до двора податку злотых — 55 и грош 1.

Иеромонах Герман Артецкий намесник монастыря Святого Николая Бельского;

Иеромонах Исая

Иеромонах Фаласій

Иеромонах Іов Вереніцкі.

Krótki słownik terminologiczny

Акафіст (акафист, akatyst) — cerkiewny pochwalny hymn na cześć Chrystusa i Matki Boskiej.

Антимінс (антиминс, вместипрестолие, antymins) — rodzaj przenośnego ołtarza w postaci jedwabnego lub płóciennego obrusu z wizerunkiem czterech ewangelistów i złożenia Chrystusa do grobu, zaopatrzonego w relikwie i konsekrowanego przez biskupa.

Апостал (апостол, apostoł, lekcjonarz) — część Nowego Testamentu, księga liturgiczna zawierająca Dzieje i Listy Apostolskie przeznaczone do czytania w czasie nabożeństw.

Арнат, анарат (арнат, ornat) — szata liturgiczna wierzchnia, bez rękawów, wkładana przez głowę.

Асьмагласнік, актоіх (октоіх, осмогласнік, oktoich, osmogłasnik) — księga liturgiczna zawierająca porządek nabożeństw na każdy dzień tygodnia, podzielonych według ósmiu tonacji śpiewu liturgicznego. Odpowiednikiem Oktoichu w Kościele katolickim jest Proprium de tempore, stanowiące część brewiarza.

Грабніца (гробніца, grobowiec) — naczynie liturgiczne w kształcie grobowca, służące do przechowywania Najświętszych Darów.

Епітрахіль — (епитрахиль, epitrachil) — szata liturgiczna w kształcie opuszczonego z przodu w dół i noszonego na szyi pasa tkaniny, element szat duchownych prawosławnych.

Звезда (звездица, gwiazda, zwiezdica) — przedmiot liturgiczny w kształcie dwóch metalowych łuków połączonych na krzyż.

Ірмалой (ирмологий, irmologion) — księga liturgiczna, zbiór śpiewanych tekstów cerkiewnych.

Кадзіла, кадзільніца (кадило, kadzielnica, trybularz) — naczynie służące do spalania w czasie nabożeństw mieszanki żywic i ziół (kadzidla).

Лыжыца (лжица, lżyca) — łyżeczka służąca do udzielania Komunii Świętej.

Пролаг (пролог, prolog) — księga liturgiczna, zbiór krótkich żywotów świętych i nauk Ojców Kościoła na każdy dzień roku.

Прэстол (престол, prestol) — tron Boży, podwyższenie w kształcie sześcianu stanowiące część wyposażenia świątyni.

Псалтыр (псалтырь, psalterz) — jedna z ksiąg Starego Testamentu.

Стыхар (стихарь, stichar) — długa, z szerokimi rękawami szata liturgiczna.

Требнік (требник, trebnik) — księga liturgiczna, zawierająca teksty i porządek obrzędów odprawianych poza świątynią, głównie związanych z narodzinami i śmiercią człowieka oraz jego działalnością i życiem codziennym.

Трыёдзе Пасная і Цвятная (триод постная и цветная, triod postny i kwiecisty) — księgi liturgiczne. Pierwsza obejmuje porządek nabożeństw od niedzieli o celniku i faryzeuszu do Wielkiej Soboty; druga — od Paschy do Pięćdziesiątnicy.

Тувальня (тувальня) — pas materiału w rodzaju szerokiego ręcznika, trzymany przed przystępującymi do Komunii Świętej.

Часаслоў (часослов, czasosłow) — księga liturgiczna zawierająca teksty psalmów i modlitw na różne godziny dnia, odpowiednik brewiarza w Kościele katolickim.